

PARTICULARITĂȚI ALE APLICĂRII REFORMEI AGRARE DIN ANUL 1921 ÎN JUDEȚUL TULCEA

Stan Gîgior

Reforma agrară din anul 1921 a fost una dintre cele mai mari reforme legislative de regimul burghezo-moșieresc în intenția de a rezolva spinosă problemă agrară care în decursul istoriei poporului nostru a constituit mobilul unor profunde frământări sociale.

După cum este știut, încă din timpul primului război mondial, cercurile guvernante, au elaborat, determinate de starea revoluționară din țară, unele acte normative care prevedeau împroprietărirea parțială¹⁾, dar definitivarea legislației reformei agrare a avut loc în luna iulie 1921²⁾, prin votarea acesteia de către Parlament.

Impusă sub presiunea marilor frământări sociale și a necesităților economice obiective, burghezia împlinește în anul 1921, reforma agrară care duce la exproprierea a peste 8.600.000 ha, adică 68% din întreaga suprafață de pământ deținută de moșierime³⁾.

Datorită limitelor sale de clasă, reforma n-a rezolvat total problema agrară, dar a realizat o mai echitabilă repartitie a proprietății funciare, fapt care s-a reflectat și în îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă ale maselor țărănești.

Cercetarea documentelor privind aplicarea reformei agrare din arhivele tulcene, conduce la ideea că această problemă prezintă în județul Tulcea, unele particularități care necesită a fi evidențiate. Aceste particularități își găsesc originea în dezvoltarea social-economică a județului de la 1878 încôace și îndeosebi în consecințele legilor speciale aplicate în Dobrogea⁴⁾, în scopul rezolvării problemei proprietății funciare, precum și a împroprietărilor făcute înainte de primul

1) „Monitorul Oficial” Nr. 214, 15 decembrie 1918.

2) C. Hamangiu: Codul general al României, Legi uzuale, vol. IX-X, pag. 453.

3) N. Ceaușescu: „Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România”, FS politică, 1960, pag. 27.

4) Au fost elaborate în ordine: Decretul relativ la proprietățile părăsite de locuitorii Dobrogei de timpul războiului independent (Monitorul Oficial Nr. 1, din 1 ianuarie 1878); Regulamentul pentru constatarea și verificarea titlurilor de proprietate și posesiune imobiliară în Dobrogea (Monitorul Oficial Nr. 125, 23 iulie 1880); Legea pentru regularizarea proprietății imobiliare în Dobrogea cu modificările din anii 1884, 1893, 1898, 1899, 1900 și 1912 (C. Hamangiu, Codul general al României, vol. II pag. 409 și Monitorate Oficiale Nr. 38 din 20 mai 1883, Nr. 4 din 4 aprilie 1904 și Nr. 27 din 5 mai 1912).

război mondial⁵⁾, consecințe pe care nu le va șterge nici reforma agrară din 1921, ele menținându-se până la victoria relațiilor socialiste în agricultură.

În preajma aplicării reformei agrare, structura proprietății funciare în județul Tulcea, ca urmare a împroprietăririlor efectuate înainte de război, era din punct de vedere a repartiției mai bună decât în celelalte județe, iar principiul care a stat la baza reformei, potrivit cărui minim de teren cultivabil necesar existenței unei familii, 5 ha, era realizat în proporție mai mare în județul Tulcea.

Astfel proprietatea mică țărănească cu suprafețe între 1-10 ha reprezenta 78,91%⁶⁾, cea mijlocie (chiaburească) 14,95%⁷⁾, cifre mai mari înregistrând județele Constanța cu 38,90%, Vâlcea cu 18,85% și Gorj cu 57,58%, iar proprietatea mare care urma să fie afectată de reformă deținea doar 6,14% din suprafața proprietății funciare, fiind cea mai mică din țară în raport cu județele Brăila și Iași, unde aceasta deținea 75,85% și respectiv 57,58%⁸⁾.

Oportunitatea aplicării reformei agrare era însă cerută de faptul că existau peste 18.000⁹⁾ locuitori fără pământ sau cu pământ sub 5 ha și că după război lipsa izlazurilor pentru pășune devenise extrem de acută.

De altfel, calitatea inferioară a solului (nisipos-argilos) și insuficiența inventarului agricol viu¹⁰⁾ și mort¹¹⁾ care aveau ca efect obținerea unor recolte medii la ha din cele mai mici din țară¹²⁾, se răsfrungeau în mod defavorabil asupra puterii economice a tuturor categoriilor de proprietari.

Pentru împroprietărirea celor 18.000 locuitori cu drept la împroprietărire era necesară în medie o suprafață de 60.000 ha teren arabil, ori în județul Tulcea, de la marea proprietate nu se puteau expropria decât infima suprafață de 2202 ha¹³⁾.

Proveniența pământului expropriat în județul Tulcea a constituit deci o primă particularitate.

Dacă în celelalte județe pământul expropriat a provenit de la moșierime, în județul Tulcea, din totalul de 88.527 ha¹⁴⁾ expropriat în finalul lucrărilor de aplicare a reformei agrare, în lipsa mării proprietăți particulare, în baza art. 7 din legea agrară, s-au expropriat terenurile inundabile aparținând Administrației pescărilor și regiunii inundabile a Dunării, iar pentru izlazuri s-a deposedat Casa autonomă a pădurilor statului.

De asemenea, o mică parte din terenurile arabile, a fost luată de la veteranii din războiul de independență, împroprietăriți în județ, dar plecați fără tendință de întoarcere¹⁵⁾. Cu o parte din loturile acestora s-au împroprietărit locuitorii fără pământ din comunele Mihai Bravu, Sarichioi, Vintilă Brătianu, Luncavița, ș.a.¹⁶⁾

Destinația pământului expropriat conferă aplicării reformei agrare în județ o altă particularitate.

În celelalte județe, pământul expropriat a servit scopului major al reformei, împroprietărirea țăranilor cu loturi de teren cultivabil, or în județul Tulcea, cea

mai mare parte a pământului a fost folosit pentru rezolvarea problemei izlazurilor comunale, care era în lumea satelor într-o măsură mai mare sursa nemulțumirii țăranimii decât lipsa pământului arabil.

Majoritatea comunelor din județ, erau lipsite de terenuri de pășunat din cauză că puținul teren destinat acestui scop prin legea din 1882, în cantitate doar de 10.788 ha, a fost transformat în urma înmulțirii populației în terenuri cultivabile¹⁷⁾.

În acest scop a fost repartizată comunelor o suprafață de 37.197 ha¹⁸⁾, formată din terenuri accidentate, cu subsolul stâncos, supus levigării (în caz de ridicare a materialului lemnos care asigură consolidarea lui).

Prin trecerea acestor terenuri în posesia comunelor, nu s-au asigurat întinderi de pășune suficiente și nici o administrație mai bună, ci, din contră, țăranilor li s-au limitat suprafețele prin cotele aplicate în raport cu numărul de familii sau a vitelor, obligându-i a-și învoi vitele, din cauza insuficienței izlazului comunal, așa cum o făcuseră mai înainte pe terenurile neexpropriate din posesia C.A.P.S. și P.A.R.I.D., plătiind taxe atât la comună cât și la stat, pe cind altădată plăteau numai o singură taxă.

O altă particularitate constă în faptul că fondul funciar expropriat pentru împroprietărire în județul Tulcea și așa insuficient, a fost diminuat prin repartizarea a 6000 ha¹⁹⁾ Oficiului Național al Colonizărilor.

Datorită reducerii acestui fond, un număr de 5.905 de locuitori²⁰⁾ îndreptățiți la împroprietărire, n-au primit pământ, fapt ce a făcut ca județul Tulcea să figureze în categoria regiunilor cu cereri de împroprietărire nesatisfăcute²¹⁾.

O altă particularitate constă în factorii care au contribuit la menținerea unui ritm extrem de lent în aplicarea reformei agrare în județ. **În tergiversarea aplicării reformei agrare, principalul factor în județul Tulcea, în lipsa proprietăților private, a fost statul.** Atât Administrația pescărilor și regiunii inundabile a Dunării cât și Casa autonomă a pădurilor statului — ca principalii deținători de pământ expropriabil — au refuzat sistematic de a ceda pământul pentru împroprietărire. De pildă, în Delta Dunării, până în anul 1929, nu s-a efectuat nici o împroprietărire²²⁾.

Un alt factor specific județelor din Dobrogea care a contribuit la imprimarea unui ritm extrem de lent reformei, a fost verificarea lucrărilor de parcelare efectuate în Dobrogea, în perioada 1883-1887, pe considerentul că parcelarea din această perioadă ar fi frustat statul de întinse suprafețe de pământ²³⁾. De aceea între anii 1928-1929, nu s-a putut executa în județ nici o parcelare pe pământurile distribuite împroprietărilor²⁴⁾.

Practicarea pe seară întinsă de către Consilieratul agricol al județului, organul însărcinat cu înfăptuirea reformei agrare, a arendării către țăranii a pământului expropriat, a făcut ca lucrările de împroprietărire să capete un caracter provizoriu, tergiversându-se până în preajma celui de-al doilea război mondial, definitivarea împroprietăririi²⁵⁾.

În anul 1939, județul Tulcea se situa pe locul al doilea în ceea ce privește suprafața de pământ expropriat dar nepredată la împroprietărire²⁶⁾.

Aceste metode folosite de către organele chemate a aplica reforma agrară în județ au dat naștere la numeroase conflicte individuale între locuitorii cu drept de împroprietărire și cei colonizați, îngreunând în genere lupta țăranilor

5) Vezi Monitorul Oficial Nr. 221 din 9 ianuarie 1888, Nr. 2 din 29 aprilie 1903, Nr. 145 din 29 septembrie 1905 și Nr. 258 din 24 martie 1916.

6) Calculat în raport de cifrele date pentru proprietatea mijlocie și proprietatea moșierească.

7) Istoria agrară și măsurii țărănești în România, 1908-1921, Ed. politică, București, 1967, pag. 53.

8) *Ibidem*, par. 18-19.

9) Arh. St. Tulcea, Fond Consilieratul agricol al județului Tulcea, Dos. Nr. 2/1922, fila 579.

10) În anii 1905-1907, de pildă, din totalul de 56.437 gospodării țărănești, 31.511 nu aveau boi, 21.821 nu aveau cai și 27.182 nu aveau vite mari (Arh. St. Tulcea, Fond: Prefectura județului Tulcea, Serviciul administrativ, Dos. nr. 15/1907, fila 204-206).

11) Pe întreg județul Tulcea existau 6008 8 masini de semănat și 13 mașini de treierat cu abur (Arh. St. Tulcea, Fond: Prefectura județului Tulcea, Serviciul administrativ, Dos. nr. 15/1907, fila 196).

12) În anii 1904 și 1907, producțiile de grâu la ha au fost de 116 kg și respectiv 440 kg (iar în anii săcoteți bun, au atins 700-800 kg (1905), (Arh. St. Tulcea, Fond: Prefectura județului Tulcea, Serviciul administrativ, Dos. nr. 15/1907, fila 12).

13) Arh. St. Tulcea, Fond: Consilieratul agricol al județului Tulcea, Dos. nr. 14/1924, fila 261.

14) *Ibidem*, Fond: Prefectura județului Tulcea, Serviciul administrativ, Dos. nr. 1512/1943, fila 27.

15) *Ibidem*, fila 40.

16) *Ibidem*.

17) D. Sandu: „Aplicarea reformei agrare din 1921 în Delta Dunării” în Anuarul Institutului de istorie și arheologie „A.D. Xenopol”, IX, 1972, înșt. pag. 334.

18) Arh. St. Tulcea, Fond: Prefectura județului Tulcea, Serviciul administrativ, Dos. nr. 1512/1943, fila 39.

19) *Ibidem*, Dos. nr. 612/1923, fila 4.

20) *Ibidem*, Dos. nr. 1512/1943, fila 40.

21) D. Sandu: *Lucr. cit.* pag. 334.

22) D. Sandu: *Lucr. cit.* pag. 338.

23) *Ibidem*, pag. 337.

24) D. Sandu: *Evoluția lucrărilor de expropriere și împroprietărire operate în baza legilor de reformă agrară din 1921, în: Studii revistă de istorie nr. 25, 1972 nr. 2, pag. nr. 292.*

25) Arh. St. Tulcea, Fond: Prefectura jud. Tulcea, Serviciul administrativ, Dos. nr. 1512/1943, fila 40.

26) *Ibidem*.

Împotriva adevăraților exploatare care în județ erau organele specializate ale statului, Casa Autonomă a Pădurilor Statului și Administrația Pescărilor Statului.

Aplicarea reformei agrare în județul Tulcea, n-a produs schimbări esențiale în agricultura județului și nici în natura relațiilor sociale din mediul sătesc, ci a contribuit la agravarea procesului de fărâmițare a proprietății.

Astfel în 1941, în județul Tulcea, numărul celor lipsiți de pământ reprezenta 5,5%, fiind superior mediei pe țară care era de 3,7%²⁷⁾. Țărâna săracă a ajuns să reprezinte 47,1%, cea mijlocie 33,1%, chiburimea 14% și moșierimea cu peste 50 de ha doar 0,4% din totalul proprietarilor de pământ²⁸⁾.

Or, în condițiile unei pronunțate fărâmițări a proprietății, productivitatea agriculturii județului era foarte scăzută, situația precară agricolă punându-și amprenta și asupra vieții sociale a satului tulcean.

Numai statornicirea relațiilor de producție socialiste în agricultură, prin transformarea gospodăriilor individuale în unități agricole socialiste, avea să constituie singura cale de ridicare a țăranimii muncitoare pe calea progresului.

Județul Tulcea, care a făcut parte din regiunea Dobrogea, a fost printre primele județe ale țării în care s-a încheiat cooperativizarea agriculturii încă din anul 1957.

LES PARTICULARITES DE L'APPLICATION DE LA REFORME AGRAIRE DE 1921 DANS LE DEPARTAMENT DE TULCEA

— r é s u m é —

Grâce aux lois spéciales appliquées à la Dobroudja en vue de résoudre au mieux la question de la propriété foncière, grâce aussi à la distribution des terres, en pleine propriété effectuée avant la première guerre mondiale, la structure de la propriété terrienne se présentait dans le département de Tulcea comme plus équilibrée, reposant sur une répartition plus équitable que dans le reste du pays. Là c'étaient les propriétés moyennes ou petite qui prédominaient et le pourcentage de grands domaines affectés par la réforme était le plus bas de tout le pays.

L'absence des grands domaines privés, ainsi que la colonisation du département de Tulcea devaient donner lieu à certaines particularités dans l'application de la réforme agraire. Ces particularités portaient sur l'origine et la destination des terres expropriées, donnant lieu en plus, par des méthodes spéciales, à des tergiversations qui se sont prolongées jusque pendant la seconde guerre mondiale.

27) M. Dulea și S. Hartin : „Constanța, prima regiune colectivizată”, Ed. politică, București 1960, pg. 28.

28) Calculat după datele din lucrarea „Constanța, prima regiune colectivizată”.